

ให้เข้าใจมากขึ้น เช่น การแก้ปัญหา การแก้กระทู้^๑ เฉพาะคำว่า ปัญหา แปลว่า ข้อสงสัย, ข้อที่ต้องพิจารณาแก้ไข^๒ ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Solution หมายถึง วิธีในการแก้ไขปัญหา หรือเปิดเผยความยากของปัญหาหรือสถานการณ์ หรือแปลว่า คำตอบที่ถูกต้องของปัญหาในแบบฝึกหัดหรือการแข่งขัน ในคำกริยาใช้คำว่า Solve หมายถึงการค้นพบประเด็นปัญหาหรือการค้นพบปัญหาหรืออธิบายบางสิ่งบางอย่างที่มีความยากให้เข้าใจได้^๓ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาจึงหมายถึงการแก้ไขสิ่งที่ยังคลุมเครือให้ชัดเจน หรือการอธิบายสิ่งที่ยังไม่เข้าใจให้เข้าใจมากขึ้น หรือการชี้แจงให้เหตุผลถึงสิ่งที่ยังไม่กระจ่างให้มีความกระจ่างชัดเจนมากขึ้น

อนึ่งการแก้ปัญหา (Solution) นี้หากเราจะมุ่งอธิบายและมองในภาพที่กว้างขึ้นก็จะพบว่า การแก้ปัญหานั้นมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. การแก้ปัญหาทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม, สิ่งแวดล้อม
๒. การแก้ปัญหาในทางศาสนา ได้แก่ ปัญหาด้านแนวคิด, การปฏิบัติของมนุษย์

จะเห็นได้ว่า ในการอธิบายและเสนอบทความนี้ผู้เขียนมุ่งจะอธิบายในประเด็นที่ ๒ เป็นหลักว่า ศาสนาแต่ละศาสนามองมนุษย์ว่า เป็นผู้มีปัญหาอย่างไร และได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นเป็นทางรอดให้กับมนุษย์อย่างไรได้ และหากมองในแง่รายละเอียดแล้วจะพบว่า จุดมุ่งหมายของศาสนานั้นก็คือ การให้ที่พึ่งทางจิตใจ และความสุขแก่มนุษย์^๔ ซึ่งอีกนัยหนึ่ง จุดมุ่งหมายนี้ก็คือการเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์นั่นเอง

อนึ่งหากเราหันมามองในภาพรวมของศาสนาเราจะพบว่า สิ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่าง การแก้ปัญหามนุษย์คือเป้าหมายหรือสิ่งสูงสุดของศาสนา เพราะเป้าหมายที่ศาสนาได้วางไว้ คือ สิ่งที่ดีว่า เป็นทางรอดอย่างแท้จริงของมนุษย์ และหากจะมีวิธีการใด ๆ ที่ศาสนาได้วางไว้ วิธีการนั้น ๆ ก็จะมุ่งไปสู่จุดหมายอันเป็นทางรอดแทบทั้งสิ้น

๓. ประเภทของศาสนากับจุดหมายของการแก้ปัญหามนุษย์

ก่อนจะพูดถึงว่า แต่ละศาสนาจะเสนอมุมมอง หรือทรรศนะเพื่อการแก้ปัญหามนุษย์อย่างไร เราควรจะหันมามองถึงสถานะของศาสนาแต่ละศาสนาว่า จัดอยู่ในประเภทใดบ้าง และการ

^๑ สำนักราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (กรุงเทพฯ ฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๘.

^๓ Dellar Summer (edited), **Longmau Dictionary of Contemporary English (Third Editon)** (Spain:Cayfosa Barcelona 1995) pp.1369.

^๔ สุภัตตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๔๐) หน้า ๘๑.

ไปหาต้นกำเนิด (original) ได้ กล่าวคือ ศาสนาประเภทนี้เชื่อว่า ในธรรมชาติมีเทวดารักษาอยู่^{๑๒} อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เข้าใจความหมายได้ชัดก็ขออธิบายเล็กน้อยว่า ที่แท้แล้ว ศาสนาธรรมชาตินิยม มีความหมายในทางใดบ้าง

๑) หมายถึง ศาสนาที่สอนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น เรื่อง การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย

๒) หมายถึง ศาสนาที่สอนเรื่องธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนเป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา และแนวทางในการดับทุกข์

๓) หมายถึง ศาสนาที่สอนมุ่งเพื่ออธิบายธรรมชาติของสรรพสิ่งที่ เป็นไปตามข้อเท็จจริงทางสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด ศาสนาธรรมชาตินิยม อาจจะเป็นศาสนาเทวนิยมก็ได้ ถ้าเน้นในเรื่องของเทพเจ้าประจำธรรมชาติ หรืออาจจะเป็นอเทวนิยมก็ได้ ถ้าเน้นในเรื่องของหลักการทางธรรมชาติ ซึ่งคำสั่งสอนก็จะมีสารัตถะอยู่ ๒ ระดับ คือ

๑) ในระดับเทวนิยม ที่มุ่งการเข้าถึงธรรมชาติ ซึ่งเป็นตัวผ่านของเทพเจ้า

๒) ในระดับแง่คิดปรัชญาก็มุ่งให้เข้าถึงข้อเท็จจริงของกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

สำหรับการแก้ไขปัญหา ก็จะเป็นไปใน ๒ ลักษณะ คือ ถ้ามุ่งอธิบายแบบเทวนิยม ทางรอดก็คือ การยอมต่อธรรมชาติ ให้เทพเจ้าธรรมชาติช่วย แต่ถ้ามุ่งอธิบายถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ก็จะต้องหันมาเข้าใจในกฎของธรรมชาติว่า อะไร คือทุกข์ อะไรคือเหตุแห่งทุกข์ และอะไรคือการดับทุกข์นั้น ๆ โดยในแง่คิดหรือหลักการแบบที่จะไม่สยบยอมเทพเจ้า ซึ่งก็ถือว่า เป็นทางรอดอย่างหนึ่ง

๓.๓ ศาสนาแบบมนุษยนิยม (Humanist Religions) ศาสนาประเภทนี้มีความหมายที่มุ่งให้มนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง Human's center โดยเฉพาะแล้วพระพุทธรศาสนาถือว่า ดำรงอยู่ในหลักการแบบนี้^{๑๓} ดังนั้น ปัญหาการแก้ปัญหาของคนในทรรศนะของศาสนาประเภทนี้จึงมุ่งไปที่ตัวมนุษย์ เป็นสำคัญโดยมีกรอบแนวคิดที่สำคัญอยู่ที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีทุกข์ และทุกข์ก็คือปัญหาการจะแก้ปัญหามนุษย์ได้ก็คือการแก้ทุกข์ให้หมดไป เมื่อแก้ทุกข์ได้ก็เท่ากับปัญหาของมนุษย์นี้จบลง

^{๑๒} สุชีพ ปุญญานุภาพ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

^{๑๓} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, คน : ในทรรศนะของพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา, (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๗.

ดังนั้น จากการกล่าวมาทั้งหมดเราจะพบว่า ศาสนาต่าง ๆ ที่แบ่งเป็นประเภททั้ง ๓ ประเภทนั้น ย่อมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตมนุษย์ในแนวทางที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนั้นมันก็ขึ้นอยู่กับว่า กรอบแนวคิดในเรื่องจุดมุ่งหมายของศาสนานั้นวางไว้แตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น

๔. การแก้ปัญหาของมนุษย์: มุมมองของศาสนา

ต่อไปเราจะพูดถึงว่า ศาสนาต่าง ๆ ได้มีทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาชีวิตของมนุษย์อย่างไร แต่ก่อนที่จะก้าวเข้าไปวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ นั้นเราต้องมาตอบคำถามกันเสียก่อนว่า “ปัญหา” ในความหมายของแต่ละศาสนานั้นคืออะไรก่อน

๔.๑ ปัญหาของมนุษย์ในแต่ละศาสนา ในแนวทางพระพุทธศาสนานั้น ปัญหาของมนุษย์ก็คือ ทุกข์ (Suffering) อันเกิดมาจากการไม่รู้ในอริยสัจจ์ คือความจริงอันประเสริฐ ๔ ข้อ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (ซึ่งจะกล่าวต่อไปข้างหน้า) และเห็นว่า ทุกข์นั้นเป็นปัญหาสำคัญเพราะว่า ทุกข์นั้น เป็นเหตุให้คนต้องดิ้นรนแสวงหา และหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะก่อให้เกิดทุกข์ เช่น ต้องการสิ่งที่รักไม่ได้ก็เป็นทุกข์ พลัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์ หรือการเจออะเจอบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจก็เป็นทุกข์^๔ โดยที่ทุกข์นั้นมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. ทุกข์กาย ได้แก่ ความลำบากทางกาย เช่น ความหิว ความจน ความอดอยาก
๒. ทุกข์ทางใจ ได้แก่ ความโทมนัส เศร้าใจ เสียใจ วุ่นวายใจ เป็นต้น^๕

หรืออาจจะแบ่งเป็นประเภทได้อีก ๒ ประเภท คือ ๑. ทุกข์ประจำ คือ ทุกข์ที่เกิดตลอดชีวิต เช่น ความเกิดความแก่ความเจ็บความตายเหล่านั้นเป็นทุกข์ประจำ และ ๒. ทุกข์จร ได้แก่ เป็นบางครั้งคราวมา เช่น ความเบื่อหน่าย ความทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก บีบคั้น แปรเปลี่ยนไม่คงเดิมนี้เองที่พระพุทธศาสนา เห็นว่าเป็น “ปัญหา” ที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่จะต้องแก้ไขคือการหาทางดับทุกข์ และสาเหตุแห่งทุกข์อันเป็นปัญหานั้นให้ได้

ส่วนศาสนาคริสต์ เห็นว่า ปัญหาของมนุษย์ก็คือ บาป สาเหตุที่เป็นบาปก็เพราะมนุษย์คู่แรกของโลกคือ อาดัมและอีวาที่พระเจ้าได้สร้างไว้ให้อยู่ในสวนอีเดน พร้อมกับกำชับว่า “ผลไม้ทุกอย่างในสวนนี้ เจ้ากินได้ทั้งหมด เว้นแต่ต้นที่ให้ความรู้ดีรู้ชั่วนั้น เจ้าอย่ากินเด็ดขาด” แต่อาดัมกับอีวาก็ไม่เชื่อ กินผลไม้ต้นนั้นเป็นเหตุให้ “บาป” ได้ไหลเข้ามาสู่ตัวของมนุษย์ ทำให้พระเจ้าต้องลงโทษมนุษย์ ทำให้ต้นไม้ธรรมชาติต่าง ๆ เปลี่ยนไปหมด และพระเจ้าก็ได้สาปแช่งให้คนทั้ง ๒ เป็นดินเหมือนเดิม และทำให้เขาทั้ง ๒ ต้องประสบบกับสภาวะ ๓ ประการ คือ

^๔ เสรี พงศ์พิศ และคณะ, คน : ในทฤษฎีของพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา, หน้า ๔๑.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

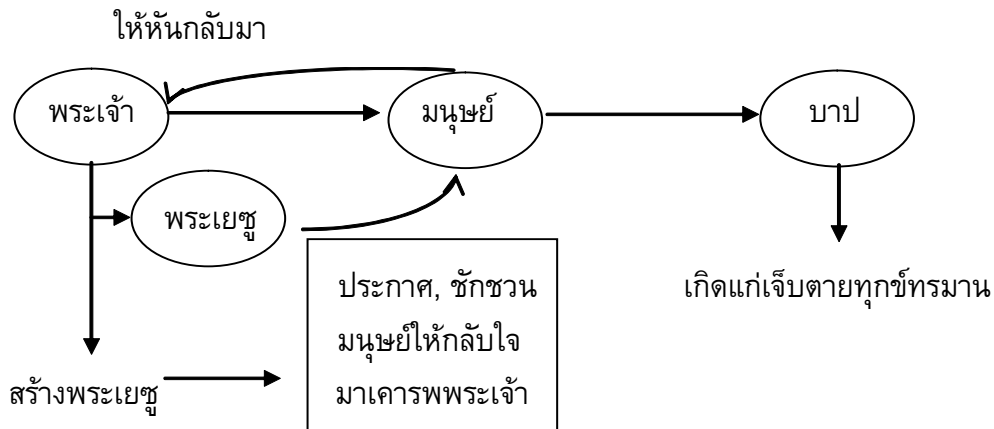
๔.๒ วิธีแก้ปัญหาสำหรับมนุษย์

เมื่อเรารู้ว่าอะไรคือปัญหาต่อไปเราก็คงต้องมา คิดกันว่าอะไรล่ะ คือทางออกหรือวิธีแก้ปัญห ของแต่ละศาสนาในอันจะเสนอทางรอด (Life Survival) ให้กับมนุษย์ โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหามนุษย์ของแต่ละศาสนามีดังต่อไปนี้ คือ

๔.๒.๑ ศาสนาคริสต์ เห็นว่าบาปคือปัญหาสำคัญของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ได้รับผลกระทบ คือบาปมาจากการลงโทษของพระเจ้าตั้งแต่ครั้งอดีตถึงแม้จะมีพระเยซูมาไถ่บาปแล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่า บาปของมนุษย์ยังไม่หมดไป ดังนั้น มนุษย์จึงตกอยู่ในฐานะของ อธรรมบุคคล เป็นคนบาป มาตั้งแต่เกิดมานั้น มนุษย์จึงรอคอยคนที่มาไถ่บาปและมาประกาศให้คน “กลับใจ” ไปหาพระเจ้า เพราะแท้ที่จริงแล้วมนุษย์นั้นมาจากพระเจ้า ดังนั้น มนุษย์ก็ต้องกลับไปหาพระเจ้าดังเดิม นักปรัชญา ได้ตีความว่า มนุษย์ที่แท้คือ ฉายา หรือ เงาของพระเจ้า มีคุณสมบัติของพระเจ้าอยู่แล้ว แต่มนุษย์ หันกลับไปเชื่อบาปไปหลงมกยกับสิ่งลวง คือบาปนั้น เป็นเหตุให้พระเจ้าต้องลงโทษ โดยการสาปแช่ง ให้ตกอยู่ภายใต้โลกอันโสมมนี้ เหตุที่มนุษย์เป็นบาปเพราะมนุษย์หันหลังให้กับพระเจ้า เมื่อมนุษย์ เป็นคนบาป ดังนั้นจึงเรียกร้องอยู่ตลอดเวลาที่จะหลุดพ้นจากบาป มีสิ่งเดียวเท่านั้นจะทำให้มนุษย์ พ้นจากบาปได้ก็คือ ต้องหันกลับเข้าไปสู่กฎของพระเจ้า^{๑๔} ซึ่งก็หมายความว่าให้มนุษย์หันหลังให้บาป แล้วหันหน้าไปสู่อำนาจแล้วมนุษย์ก็จะรอด ซึ่งการหันหน้าเข้าหาพระเจาก็โดยการให้ความรักพระเจ้าโดยผ่านพระเยซู และเคารพคำสอนของพระเยซู ซึ่งพระองค์เป็นตัวแทนของพระเจ้า ที่สามารถทำให้มนุษย์หันกลับมาเคารพพระเจ้า และทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากบาปได้

จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่า แนวคิดเรื่องบาปกับพระเจ้าและมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่มีความคู่กัน และเป็นเงื่อนไขสำคัญของศาสนาคริสต์ ซึ่งก่อนที่จะอธิบายต่อไปขอให้ดูภาพนี้

^{๑๔} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, หน้า ๒๒๐-๒๒๔.

ภาพ ก.

จากภาพจะเห็นว่า พระเจ้าสร้างเองของพระองค์คือพระเจ้าแล้วทรงให้สิทธิของพระองค์แก่ มนุษย์แต่มนุษย์ไม่มองเห็นสิ่งนั้น กลับไปหลงใหลในบาป ดังนั้น มนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ พระเจ้าจึงเท่ากับเป็นกบฏผู้ไม่เคารพเจ้านายกลับไปมั่วกับบาป จนเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมาน ปรการ เมื่อเป็นเช่นนั้นพระเจ้าจึงส่งพระเยซูมาเกิดเพื่อเป็นผู้ประกาศสัจจะของพระองค์และชวน มนุษย์ผู้หลงผิดผู้มีทุกข์นั้นให้หันหลังกลับมาหาพระเจ้าอีก

ดังนั้น จากจุดนี้เราจึงสรุปได้ว่า หากมนุษย์ผู้มีบาปนั้นยอมเป็นกบฏต่อบาป (กำจัดบาป) หันหลังให้บาปแล้วหันหน้ามาพบพระเจ้า เขาก็จะสามารถพบความสุข กลับมาเป็น “คนใหม่” คือ เป็นชาวคริสต์ ผู้ไม่หลงผิดต่อไปซึ่งก็จะได้รับผลจากพระเจ้า ทำให้ชีวิตมีความสุขได้ เพราะการกระทำ ของมนุษย์ที่ถูกต้องจะต้องถูกชักนำโดยพระเจ้าเท่านั้น^{๑๙}

๔.๒.๒ ศาสนาอิสลาม สำหรับแนวคิดการสร้างโลกของพระเจ้าในทัศนะของศาสนา อิสลามก็เช่นเดียวกับคริสต์เพราะต้นราก (Source) ที่แท้จริงของคริสต์และอิสลามก็คือ ศาสนา ยิวหรือยูดาห์โบราณ แต่จะมาแตกต่างกันตรงที่ศาสนาอิสลามเห็นว่าศาสนิกต้องภักดีต่อพระเจ้า เพราะพระเจ้าทรงเป็น “ผู้ทรงให้เป็น ทรงให้ตาย คนไม่ได้เกิดขึ้นเอง หรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เกิดขึ้นตามเจตนาธรรม์ หรือความประสงค์ของอัลเลาะห์”^{๒๐} เมื่อคนตกอยู่ในฐานะผู้ถูกสร้างโดย สิ่งหนึ่ง ดังนั้น คนจะต้องสยบยอมต่อสิ่งนั้น โดยจะหาข้อหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพระเจ้าสั่งไว้ว่า

“สุเจ้าปฏิเสธรอัลเลาะห์ได้ที่ไหน เมื่อสุเจ้าปราศจากชีวิตแล้ว พระองค์ทรงให้สุเจ้ามีชีวิตแล้ว พระองค์จะให้สุเจ้าตาย แล้วพระองค์จะทำให้สุเจ้ามีชีวิตอีก แล้วสุเจ้าจะถูกนำกลับไปสู่พระองค์”^{๒๑}

^{๑๙} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, หน้า ๒๒๐.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^{๒๑} อ่างแล้ว, หน้า ๑๓๒.

ส่วนธรรมชาติของมนุษย์นั้น ผลงานการสร้างของอัลเลาะห์ ทารกทุกคนเกิดมาบริสุทธิ์ อิสลามเห็นว่าบาปเกิดขึ้นกับมนุษย์เมื่อเวลาโตขึ้น รู้จักผิดชอบชั่วดี แล้วจงใจฝ่าฝืนกฎ หรือละเมิด จริยธรรมของอัลเลาะห์^{๒๒} ดังนั้น สิ่งที่จะไม่เป็นบาปก็คือ การจำนนต่อเจตนารมณ์ของอัลเลาะห์ จึงได้ชื่อว่าอิสลาม ส่วนผู้ยอมจำนนต่ออัลเลาะห์ที่ชื่อว่ามุสลิม หรือมีคำแปลที่ลึกซึ้งไปกว่านั้นก็คือ การถวายตัวต่อพระเจ้าเพื่อสันติ คือถ้าไม่ยอมถวายตัวต่อพระเจ้านี้ไม่มีสันติ ก็เรียกว่ามุสลิม^{๒๓}เช่นกัน

ดังนั้น จะเห็นว่า “จำนนสยบยอม” จึงเป็นเหตุให้เกิดบุญ จะได้อันสงบสุขคือการเข้าไปหาไปอยู่กับพระเจ้า อีกประการหนึ่งศาสนาอิสลาม แม้จะมีเรื่องเกี่ยวกับการสร้างโลก สร้างมนุษย์คล้ายกับคริสต์ แต่ก็มีข้อแตกต่างอยู่ข้อหนึ่งคือ คริสต์เห็นว่ามนุษย์เกิดมามีบาปเพราะบรรพบุรุษทำไว้ก่อนคือ อาดัมกับอีวา บาปนั้นติดตัวมาแต่เกิด แต่อิสลามเห็นว่าคนไม่ต้องรับโทษต่อความผิดของอาดัมกับอีวา เพราะพระองค์ยกโทษให้อาดัมกับอีวาแล้วพระองค์ตรัสว่า “ไม่มีผู้แบกภาระคนใดแบกภาระของอีกคนได้ และนั่นคือมนุษย์ไม่ได้รับผลอันใดนอกจากสิ่งที่เขาได้ชวนชวยไว้”^{๒๔}

ดังนั้น เมื่อมาถึงตอนนี้หากเราตัดเรื่องสวรรค์เรื่องการสร้างโลกเรื่องหลักคำสอนพิธีกรรมต่างๆ ออก มุ่งเพียงเพื่อจะศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาหรือทางรอดของมนุษย์ในทัศนะของอิสลาม จึงจะเห็นว่าอิสลามวางเป้าหมายไว้ที่การรอดพ้นพิพากษาเพื่อจะเข้าไปสู่โลกสวรรค์หรือในโลกของวันที่ฟื้นขึ้น (กิยามาฮะห์) การที่มนุษย์จะไปสู่วิถีทางนั้นได้มนุษย์จะต้องปฏิบัติตามกฎของพระเจ้า แม้มนุษย์จะไม่บาปมาตั้งแต่เกิดเหมือนคริสต์ก็ตาม แต่การไม่ยอมรับกฎของอัลเลาะห์ก็ถือว่ามีบาปแล้ว ดังนั้น ถ้ามนุษย์อยากจะไปสู่วันฟื้นคืนชีพจะต้องสยบยอมต่อพระเจ้า (อิสลาม) ต่อเจตจำนงอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้านั้น เมื่อทำได้เช่นนี้มนุษย์ก็จะได้รับการแก้ไขปัญหาชีวิต ก็จะประสบกับความสุข

๔.๒.๓ พุทธศาสนา พระพุทธศาสนานั้นถือว่าปัญหาชีวิตอยู่ที่ทุกข์คือความไม่รู้ตามความจริง เพราะถูกอวิชชาครอบงำ ความไม่รู้ดังกล่าวนี้ไม่ใช่อะไรอื่นนอกเสียจากไม่รู้ในหลักความจริงคืออริยสัจ ๔ ประการ คือ

๑. ทุกขอริยสัจ คือ การเกิด การเจ็บ การแก่ การตาย การประสบพบเจอกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาก็เป็นทุกข์ที่สุดแม้อุปทาน (การยึดมั่นถือมั่น) ในขันธ ๕ (อัตตา ตัวตน-สังขาร ร่างกาย) ก็เป็นทุกข์^{๒๕} เมื่อมนุษย์ประสบก็ตาม

^{๒๒} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, หน้า ๑๓๒.

^{๒๓} เสฐียร พันธงชัย, ศาสนาเปรียบเทียบ, หน้า ๔๒๘.

^{๒๔} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, หน้า ๑๓๗.

^{๒๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๔/๒๑.

ไม่ประสบก็ตามกับสิ่งที่เป็นที่รัก และไม่เป็นที่รัก ก็จะเป็นทุกข์ แม้แต่ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ของร่างกายก็เป็นทุกข์ เป็นต้น ความทุกข์นั้น หมายถึงความบีบคั้น ทนได้ยาก โดยสรุป ทุกข์ มี ๒ อย่าง คือทุกข์ประจำ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และทุกข์จร คือ ทุกข์ประจำสังขาร

๒. ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ เหตุเกิดของความทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่ตัณหา ๓ ประการ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ในมิลินทปัญหาพูดถึงตัณหา ๓ เป็นเหตุให้เกิดในภพภูมิ ต่างๆ กัน ดังนี้คือ กามตัณหาเป็นเหตุให้ไปเกิดในอบายภูมิ ๔ มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น คนเราอาศัย กามตัณหาทำดีบ้างทำชั่วบ้าง ความดีความชั่วนั้นเองเป็นเหตุไปเกิดในนรกและสวรรค์ ภวตัณหา เป็นเหตุให้ไปเกิดในรูปพรหม ๑๖ ชั้น วิภวตัณหาเป็นเหตุให้เกิดในอรุปรภพ^{๒๖}

จะเห็นได้ว่าตัณหาทั้ง ๓ ประการนี้เองเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์และทำให้มีการเวียนว่าย ตายเกิดอยู่ตลอดเวลาหาที่สุดไม่ได้

๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ การดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละละทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในปัญหา

๔. ทุกขนิโรธปฏิบัติอริยสัจ คือ ความจริงของแนวทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์ ดับตัณหาไม่เหลือแม้เชื้อทางที่จะดำเนินไปสู่การดับทุกข์ (ทุกขนิโรธปฏิบัติ) นี้ก็คือ มรรคมืองค์ ๘ นั้นเองคือ

๑. ความเห็นชอบ	๕. อาชีพชอบ
๒. ความคิดชอบ	๖. พยายามชอบ
๓. เจรจาชอบ	๗. ระวัง รู้ตัวชอบ
๔. การงานชอบ	๘. ตั้งใจไว้ชอบ

จะเห็นว่าเมื่อมนุษย์รู้ทุกข์ว่าคืออะไรแล้ว รู้เหตุของความทุกข์คือตัณหา และรู้แนวทางนำไปสู่การดับทุกข์จนสามารถรู้ถึงการดับทุกข์หรือดับตัณหาได้ในที่สุด มนุษย์ก็จะมีอิสรภาพทางจิต ไม่ตกอยู่ในวังวนของกิเลสหลุดพ้นในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์ก็จะหมดปัญหา หรือค้นพบทางรอดของชีวิตตน ซึ่งคำว่ารอดก็คือรอดจากการครอบงำของกิเลส เราจะพบว่ามนุษย์มีปัญหากทุกวันนี้ เพราะความที่มนุษย์ตกอยู่ในอำนาจของตัณหาตนเอง จึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในชีวิต ถ้ามนุษย์ดับตัณหาได้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ ก็จะสามารถแก้ปัญหาชีวิตของตนเองได้

๔.๒.๔ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาเทวนิยมศาสนาหนึ่งที่เห็นว่า มนุษย์ คือผลผลิตของพระเจ้า แต่พราหมณ์ไม่ได้เห็นเหมือนคริสต์ว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์ไม่เชื่อก็จะบาป และบาปติดตัวมาตลอดตั้งแต่คลอดจนตาย แต่พราหมณ์คล้ายกับอิสลามตรงที่เห็นว่าพระเจ้าได้ให้

^{๒๖} กรมการศาสนา, มิลินทปัญหา เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ : การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๕๑.

จะต้องให้ความเคารพศรัทธาในเจตนารมณ์คำสั่งของพระเจ้าโดยเด็ดขาด เพราะอัลเลาะห์คือผู้กำหนดความเป็นความตายของมนุษย์ มนุษย์เดิมเกิดมาไม่มีบาปเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่พอโตขึ้นมนุษย์รู้ดีชั่วไม่ดำเนินตามกฎของอัลเลาะห์ก็จะมีบาป ดังนั้น หากมนุษย์ต้องการหมดบาปต้องสยบยอมต่ออัลเลาะห์เท่านั้นจึงจะสามารถมีชีวิตรอดและไม่มีปัญหาในชีวิตและสามารถไปยืนต่อหน้าอัลเลาะห์ในวันพิพากษาได้

ส่วนพราหมณ์กลับเห็นว่าปัญหาของมนุษย์คือการไม่รู้ว่าความจริงแล้วตนเองเป็นพรหม (ปรมาตมัน) จึงเป็นเหตุให้มนุษย์มีปัญหาสารพัดต้องดิ้นรน แต่เมื่อไรที่เขารู้ว่าเขาเป็นใครและไปรวมกับปรมาตมันได้เขาก็จะหมดทุกข์ จะเห็นว่าในศาสนาเทวนิยมทั้ง ๓ ศาสนาเห็นว่าแนวทางแก้ปัญหามนุษย์นั้นต่างกัน กล่าวคือ

๑. คริสต์ เห็นว่ามนุษย์เป็นธรรมชาติมาตั้งแต่ต้น เป็นผู้หลงทางถูกสาปจากพระเจ้า ตกอยู่ในวังวนของบาป ดังนั้น พระเจ้าจึงส่งพระเยซูมาไถ่บาปหรือทำให้ผู้หลงทางเหล่านั้นกลับใจมานับถือพระเจ้า ถ้าใครไม่เชื่อพระเจาก็จะมีบาปอยู่อย่างนั้นต่อไป ไม่มีทางจะแก้ไขได้ ดังนั้น แนวทางในการช่วยเหลือมนุษย์ของคริสต์จึงเป็นการตามหาลูกแกะที่หลงทางมาอยู่ในโอวาทอีก โดยนัยของการหันหลังให้บาปก็คือการกำจัดบาปวิธีหนึ่งนั่นเอง แต่เมื่อหันมานับถือคริสต์แล้วก็ยังต้องล้างบาปอยู่ เพราะต้องทำเพื่อความบริสุทธิ์ของคนอยู่เสมอ

๒. อิสลาม เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้บาปมาแต่กำเนิด แต่บาปเพราะไม่เชื่อในเจตจำนงค์ของพระอัลเลาะห์ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องหันมานับถือจำนนต่อพระเจ้าเพื่อตัวเองจะได้มีความสุขไม่เป็นบาป

๓. พราหมณ์ เห็นว่ามนุษย์มีปัญหาเพราะค้นไม่พบปรมาตมันหรือไม่รู้วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงปรมาตมัน ดังนั้น ทางแก้ของมนุษย์คือกำจัดความไม่รู้แล้วเข้าสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า

๔. พุทธศาสนา เห็นว่ามนุษย์มีปัญหาเพราะทุกข์หรือความบีบคั้นอันเนื่องมาจากตกอยู่ในวังวนของตัณหาทั้ง ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ตัณหาก่อให้เกิดทุกข์ ดังนั้น การจะแก้ปัญหานี้ได้ก็จะต้องรู้ในอริยสัจคือความจริงอันประเสริฐคือ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ ๓. นิโรธ การดับทุกข์ และ ๔. มรรค วิธีทางที่จะดำเนินไปสู่การดับทุกข์ หรือถ้าจะพูดในเชิงวิธีการของวิทยาศาสตร์เราอาจเห็นว่าอริยสัจมีหลักการคล้ายๆ วิทยาศาสตร์คือ

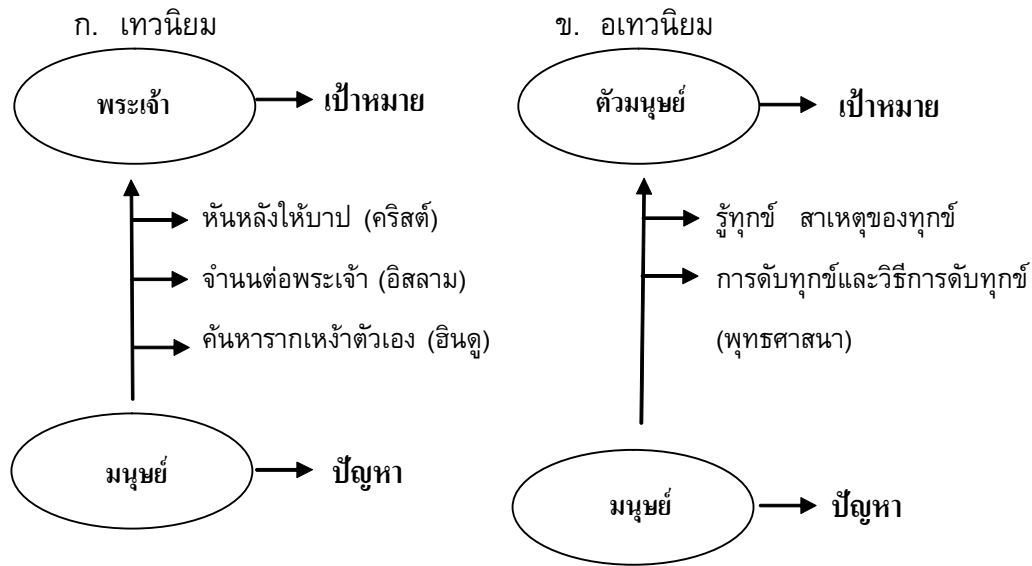
๑. ปัญหาหรือกำหนดปัญหา (ทุกข์)
๒. สังเกต เหตุของปัญหา (สมุทัย)
๓. การทดลอง (มรรค) และ
๔. สรุปผล (นิโรธ)

ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหของพุทธจึงดำเนินไปตามทางของเหตุและผล นอกจากนี้แล้วในศาสนาทั้ง ๒ ประเภทนั้นเราจะพบว่าวิธีการแก้ปัญหของแต่ละศาสนานั้นมีเป้าหมายที่แตกต่างกันกล่าวคือ

๑. **เทวนิยม** เน้นเทพเจ้า พระเจ้าเป็นจุดศูนย์กลาง ทางรอดของมนุษย์อยู่ที่พระเจ้าเป็นสำคัญ เช่น คริสต์-อิสลาม-ฮินดู แต่ในแง่รายละเอียดอาจต่างกันส่วนเป้าหมายนั้นตรงกัน

๒. **อเทวนิยม** เน้นมนุษย์หรือตัวของมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการเสนอแนะวิธีแก้ปัญหเหล่านั้นจึงต้องให้มนุษย์พิจารณาที่ตนเองและแก้ที่ตนเองเป็นสำคัญ ไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกับพระเจ้าแต่ประการใดเลย

จากการกล่าวมาทั้งหมดเราสามารถพิจารณาได้จากภาพนี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับการแก้ปัญหของมนุษย์

ภาพ ข.

๖. สรุปวิจารณ์

มนุษย์เมื่อตกอยู่ในอำนาจของกิเลสตัณหาเป็นธรรมดาจะต้องมีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจิตใจแล้วยิ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ศาสนาได้เป็นตัวเลือกหนึ่งของมนุษย์ในการเข้ามาแก้ปัญหาซึ่งแต่ละศาสนาก็ให้คำตอบและเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาไปต่างๆ กัน เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ววิธีการแก้ไขปัญหาทั้งปวงก็สรุปลงอยู่ที่เป้าหมายของแต่ละศาสนากับวิธีการที่จะปฏิบัติต่อเป้าหมายนั้น

ศาสนาเทวนิยมก็จะแก้ปัญหาโดยการทำให้ถูกใจพระเจ้า เช่น คริสต์กับอิสลาม

ส่วนศาสนาฮินดูก็ต้องทำลายอวิชชาแล้วเข้าไปรวมกับพระเจ้า

เมื่อก้าวโดยสรุปกลุ่มเทวนิยมก็มีเป้าหมายที่พระเจ้ายเป็นหลัก

ส่วนอเทวนิยมกลับให้ความสำคัญกับมนุษย์ (Humanism) มากกว่าโดยไม่ได้สนใจกับพระเจ้า และเห็นว่ามนุษย์มีปัญหาหรือไม่ก็ไม่ได้เกี่ยวกับอะไรกับพระเจ้า แท้จริงแล้วตัวมนุษย์เองนั่นแหละเป็นผู้ก่อปัญหา ทางออกหรือวิธีแก้ปัญหาก็ดูว่าอะไรคือปัญหาก็หาวิธีการแก้ตามนั้นๆ เมื่อมนุษย์แก้ปัญหาได้ก็จะสามารถบรรลุความสุขของชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งอำนาจวาสนาหรือบารมีของใครเลย สมดังพุทธภาษิตที่ว่า **อตตทา หิ อตตโน นาโถ** ตนแลเป็นที่พึ่งของตนนั่นเอง

* * * * *

บรรณานุกรม

ก. พระไตรปิฎก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๔.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. หนังสือทั่วไป

กรมการศาสนา. **มิลินทปัญหา เล่ม ๑.** กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๓.

दनัย ไชยโยธา. **นาหาคาศานา.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖-๓๙.

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. **มนุษย์กับศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์: ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มนต์ ทองซั. **๔ ศาสนาสำคัญของโลก.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

สำนักราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๒๕.** กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

สุภัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

สุจิตรา ธรรัตน์. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๐.

เสฐียร พันธรั้งษ์. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร : ศาสนาประทีป, ๒๕๑๗.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

เสรี วงศ์พิศ และคณะ. **คน : ในทรรศนะของพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา** กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๔.

ง. ภาษาอังกฤษ

Dellav Summev (edited), **Longman Dictionary of Contemporary English (Third Editon),** Spain: Cayfosa Barcelona, 1995.